

Nr 13.

Ankom till riksdagens kansli den 8 mars 1935 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av den internationella arbetsorganisationens konferens år 1934 fattade beslut.

Genom en den 16 februari 1935 till riksdagen avlämnad proposition, nr 84, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, anhållit om riksdagens yttrande angående de i nämnda protokoll omförmälda, av den internationella arbetsorganisationens konferens år 1934 vid dess adertonde sammanträde fattade besluten.

De ifrågavarande besluten utgöras av förslag till fyra konventioner och en rekommendation, nämligen konventioner angående kvinnors nattarbete (reviderad), angående ersättning för yrkessjukdomar (reviderad), angående arbetstiden i automatiska fönsterglasbruk och om tillförsäkrande åt ofrivilligt arbetslösa av ersättning eller understöd samt rekommendation angående arbetslöshetsförsäkring och olika former av hjälp åt arbetslösa.

Beträffande lydelsen av nu omförmälda konventionsförslag och rekommendation får utskottet hänvisa till de såsom bilaga vid propositionen fogade översättningarna till svenska språket av originaltexterna till konferensens beslut.

Den internationella arbetsorganisationens adertonde sammanträde hölls i Genève under tiden 4—23 juni 1934. Antalet representerade stater utgjorde 49, av vilka 28 sändt fullständiga delegationer, d. v. s. två regeringsombud samt ett ombud från vardera av arbetsgivar- och arbetarsidorna. Sverige deltog i sammanträdet med en fullständig delegation. I fråga om verkställighet av de å sammanträdet fattade besluten åligger det, såsom i propositionen omförmäles, varje medlem av arbetsorganisationen att inom ett år eller vid förhinder på grund av exceptionella förhållanden senast inom 18 månader från avslutandet av sammanträdet att underställa därvid antagna rekommendationer och konventionsförslag den eller de myndigheter, till vilkas kompetensområden respektive frågor höra, för deras omgestaltande till lag eller vidtagande av andra åtgärder. Därest en rekommendation ej leder till någon lagstiftningsåtgärd eller annat åtgörande för dess genomförande eller om ett konventionsförslag icke vinner vederbörande myndighets eller myndigheters bifall, skall respektive medlem av organisationen icke vara underkastad någon vidare förpliktelse med hänsyn därtill.

1. Förslaget till konvention angående kvinnors nattarbete.

Den 26 september 1906 avslutades i Bern mellan åtskilliga makter, däribland Sverige, en konvention om förbud mot nattarbete för kvinnor, sysselsatta i industrien. Denna konvention tillträdde för Sveriges del enligt Kungl. Maj:ts beslut den 14 januari 1910 (S. F. S. 4/1910).

Gällande bestämmelser i svensk rätt på förevarande område återfinnas i 19—21 §§ lagen den 29 juni 1912, nr 206, om arbetarskydd med den lydelse dessa lagrum erhållit enligt lag den 12 juni 1931, nr 288. En redogörelse för innehållet i dessa bestämmelser lämnas å sid. 4 i propositionen, vartill utskottet får hänvisa. Den svenska lagstiftningen överensstämmer med 1906 års Bernkonvention.

Å den internationella arbetsorganisationens konferens i Washington år 1919 antogs bl. a. förslag till konvention angående kvinnors nattarbete. Nämda konvention har icke ratificerats av Sverige men däremot, intill 1935 års början, av 30 andra stater.

Det nu föreliggande, år 1934 antagna konventionsförslaget innebär en partiell revision av 1919 års konvention. I propositionen har lämnats redogörelse för den förberedande behandlingen av 1934 års konventionsförslag (sid. 4—5) samt för innehållet i detsamma (sid. 3—4), vartill utskottet anhåller att få hänvisa. Här må nämnas, att 1934 års förslag skiljer sig från 1919 års konvention allenast därutinnan, att beträffande den ovillkorliga nattledigheten i vissa fall tiden mellan kl. 11 e. m. och kl. 6 f. m. skall kunna träda i stället för tiden mellan kl. 10 e. m. och kl. 5 f. m. samt att från konventionens tillämpning undantagits kvinnor i vissa ledande befattningar.

Över 1934 års konventionsförslag avgavs utlåtande av *delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet*, som på anförda skäl (se propositionen sid. 5) förklarade, att den, enär verkningarna av ett vidgat nattarbetsförbud — som innefattades i konventionsförslaget — icke med tillhjälp av tillgängliga upplysningar kunde med säkerhet bedömas, icke för det dåvarande kunde förorda annan åtgärd än en allsidig utredning om dessa verkningars sannolika förekomst, omfattning och innebörd.

Den 16 november 1934 anbefallde Kungl. Maj:ts socialstyrelsen att inkomma med utredning angående verkningarna av ett utvidgat förbud mot kvinnors nattarbete i överensstämmelse med föreskrifterna i den reviderade konventionen ävensom med förslag till de nya eller ändrade författningsbestämmelser, som skulle bli erforderliga, därest Sverige anslöte sig till berörda konvention. Den 24 januari 1935 har styrelsen inkommit med utredning och förslag i ämnet. Förslaget innefattar viss ändring i 19 § lagen om arbetarskydd.

I propositionen anmärkes, att utredningen i visst hänseende bör kompletteras, varefter handlingarna i vanlig ordning böra utremitteras.

Föredragande departementschefen, statsrådet Möller, anför beträffande förevarande konventionsförslag, att med hänsyn till det förberedande skick, vari ärendet ännu befinner sig, med prövningen av frågan om konventionens ratifiering tillsvidare torde få anstå.

Utskottet ansluter sig till föredragande departementschefens uppfattning, att med prövningen av ratificeringsfrågan tillsvidare bör få anstå.

Utskottet.

2. Förslaget till konvention angående ersättning för yrkessjukdomar.

Å den internationella arbetsorganisationens konferens i Genève år 1925 antogs bl. a. förslag till konvention angående ersättning för yrkessjukdomar. Denna konvention har ratificerats av Sverige samt, intill 1935 års början, 27 andra stater.

Det år 1934 antagna konventionsförslaget innefattar en revision av 1925 års konvention. En redogörelse för gällande bestämmelser i ämnet i vårt land, den förberedande behandlingen av 1934 års konventionsförslag samt innehållet i detsamma lämnas i propositionen (sid. 6—7), vartill utskottet anholder att få hänvisa. Här må endast omnämnas, att en jämförelse mellan den svenska lagstiftningen och 1934 års konventionsförslag giver vid handen, att konventionsförslaget, förutom vissa av de i den svenska lagstiftningen angivna sjukdomarna, upptager jämväl förgiftning genom bensol eller dess homologer eller deras nitro- eller aminoderivater, förgiftning genom halogenderivater av kolväten utav den alifatiska serien, patologiska rubbningar, förorsakade av andra radioaktiva ämnen än radium, samt primär hudkräfta.

I yttrande över 1934 års konventionsförslag erinrade *delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet* om att svenska regeringens ombud vid internationella arbetskonferensens sammanträde 1934 enligt erhållna direktiv röstat för godtagande av konventionsförslaget. Delegationen förklarade sig för sin del icke hava något att erinra emot att i konventionen i förteckningen över yrkessjukdomar upptagits de sjukdomar, för vilka försäkring redan bereddes genom den svenska lagstiftningen, ävensom patologiska rubbningar, förorsakade av andra radioaktiva ämnen än radium, varemot däri icke borde upptagas övriga föreslagna sjukdomar. Delegationen omnämnde slutligen de åtgärder, som borde vidtagas av regeringen, därest densamma vidhölle sin vid konferenssammanträdet till uttryck komna mening. Mot delegationens yttrande anfördes *reservation* av herr E. Johanson under återopande av samma synpunkter, åt vilka — enligt vad nedan omnämnes — landsorganisationen givit uttryck.

I skrivelse den 30 oktober 1934 hemställde landsorganisationen, att vid en revision av lagstiftningen på förevarande område borde iakttagas, att i förteckningen över yrkessjukdomar infördes — förutom de i konventionen föreslagna — jämväl vissa andra sjukdomar, nämligen sådana som uppkomma vid handhavande av eller arbete med vissa preparat, såsom kromsyra eller vätskor, i vilka kromsyra inginge, oljor, cement, kalilut, svavelsyra eller terpentin.

Den 7 december 1934 anbefallde Kungl. Maj:t socialstyrelsen, riksförsäkringsanstalten och medicinalstyrelsen gemensamt att inkomma med plan för utredning om revision av gällande lag om försäkring för vissa yrkessjukdomar, vid vilken utredning i första hand ifrågavarande konvention samt landsorganisationens framställning borde beaktas. Detta uppdrag fullgjorde ämbetsverken genom en den 2 februari 1935 till socialdepartementet inkommen skrivelse. Där-

efter uppdrag Kungl. Maj:t den 8 i samma månad åt nämnda ämbetsverk att i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder och riktlinjer, som angivits i planen, verkställa ifrågavarande utredning samt senast den 15 oktober 1935 inkomma med densamma ävensom med förslag till de ändrade författningsbestämmelser, som av utredningen föranledas.

Föredragande departementschefen, statsrådet Möller, anför i propositionen:

Begränsningen av lagstiftningen om försäkring för yrkessjukdomar till att avse endast vissa sådana sjukdomar torde vara beroende på svårigheterna att med säkerhet avgöra, i vilka fall och i vilken mån arbetarnas sjukdomar äga samband med deras yrkesarbete. I samma mån dessa svårigheter genom vetenskapliga framsteg undanröjas torde en utvidgning böra ske av lagstiftningens tillämpningsområde. Mycket synes mig tala för att en dylik utvidgning med det snaraste bör kunna äga rum. Såsom jag tidigare anförts äro också i detta syfte förberedelser vidtagna för revision av lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar. Då emellertid, innan frågan härom slutligen avgjorts, konventionsförslaget icke torde böra ratificeras av Sverige, förordar jag uppskov tills vidare med prövningen av ratificeringsfrågan.

Utskottet.

Utskottet ansluter sig till föredragande departementschefens uttalande, att prövningen av ratificeringsfrågan tills vidare bör uppskjutas.

3. Förslaget till konvention angående arbetstiden i automatiska fönsterglasbruk.

I propositionen lämnas å sid. 8—10 redogörelse för innehållet i gällande bestämmelser i vårt land på förevarande område, den förberedande behandling, som föregick konventionsförslaget, samt innehållet i detsamma, till vilken redogörelse utskottet anhåller att få hänvisa. Dock må här särskilt omnämnas, att enligt konventionsförslaget arbetstiden i medeltal icke får överskrida 42 timmar i veckan, vilket medeltal skall beräknas med hänsyn till en tidrymd av högst fyra veckor, samt att det arbetssystem, som skall anlitas, innebär användande av minst fyra skiftlag.

Delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet förklarade i utlåtande över konventionsförslaget, att den icke kunde förordna ratificering för Sveriges del av detsamma. Såsom skäl härför anfördes:

Arbetsförhållandena i de automatiska fönsterglasbruken vore ej mer pressande än inom en del andra verksamhetsområden med kontinuerlig drift, och ej heller kunde det med fog göras gällande, att arbetslösheten inom nämnda industrigren saknade motstycken på andra håll. Antalet arbetare, som i fönsterglasbruken sysselsattes med nödvändigtvis kontinuerligt arbete, vore för övrigt så litet, att deras utökande med ett fjärde skiftlag icke kunde utöva någon avsevärd verkan till arbetslöshetens minskande. Ett införande av fyrskiftsystem med 42 timmars arbetsvecka inom den automatiska fönsterglas-industrien skulle också kunna få vittgående konsekvenser, särskilt givetvis för industrier med kontinuerlig drift. En eventuell lösning av den tillika på dagordningen stående frågan om fyrtiotimmarsveckan komme att göra den nu föreslagna reformen överflödig.

För det fall konventionens bestämmelser emellertid skulle införlivas med svensk lagstiftning föreslog delegationen på anförda skäl, att konventionens innehåll måtte upptagas i en särskild lag.

Mot delegationens yttrande anmäldes *reservation* av herr E. Johanson, som ansåg att delegationen bort förorda Sveriges anslutning till konventionen.

Enligt vad utskottet inhämtat pågår arbetet i de automatiska fönsterglasbruken i landet — i Emmaboda, Glava och Oxelösund — för närvarande i det närmaste för fullt.

Den 8 februari 1934 uppdrog Kungl. Maj:t åt socialstyrelsen att senast den 1 nästkommande maj inkomma med utredning och förslag rörande de nya eller ändrade författningsbestämmelser, som kunde bli erforderliga, därest Sverige anslöte sig till konventionen.

Föredragande departementschefen, statsrådet Möller, anför rörande nu ifrågavarande konvention i propositionen:

Enligt min mening synas skäl tala för en begränsning av arbetstiden vid de automatiska fönsterglasbruken i huvudsaklig överensstämmelse med vad i konventionsförslaget stadgas. Då emellertid spörsmålet om genomförandet av den för ratifikation av förslaget erforderliga lagstiftningen ännu befinner sig i allenast förberedande skick, anser jag mig icke för närvarande kunna tillstyrka konventionens ratificering.

Utskottet ansluter sig till föredragande departementschefens uppfattning, att förevarande konventionsförslag för närvarande icke bör ratificeras.

Utskottet.

4. Förslaget till konvention om tillförsäkrande åt ofrivilligt arbetslösa av ersättning eller understöd samt rekommendationen angående arbetslöshetsförsäkring och olika former av hjälp åt arbetslösa.

En redogörelse för nuvarande försäkrings- och hjälpsystem i Sverige, den förberedande behandlingen av nu ifrågavarande konventionsförslag och rekommendation samt innehållet i sistnämnda två handlingar lämnas å sid. 11—14 i propositionen, vartill utskottet anhåller att få hänvisa.

I utlåtande över konventionsförslaget yttrade *delegationen för det internationella socialpolitiska samarbetet* inledningsvis, att, sedan de svenska statsmakterna år 1934 träffat definitiva beslut om systemet för arbetslöshets hjälpen, delegationen beträffande konventionsförslaget tydligtvis endast torde ha att tillse huruvida detta företedde sådan överensstämmelse med berörda svenska system att konventionen kunde för Sveriges del ratificeras.

Till behandling upptogs därefter frågan huruvida det svenska systemet — med frivillig försäkring och frivillig kommunal understödsverksamhet — kunde anses uppfylla i konventionen intagen fordran på att alla personer, å vilka konventionen ägde tillämpning, skulle tillförsäkras ersättning eller understöd. I nämnda hänseende fann delegationen hinder icke möta för konventionens ratificering.

Delegationen anförde därefter:

I några avseenden föreläge dock mellan konventionen och det svenska systemet en bristande överensstämmelse av betänklig art. Enligt konventionen kunde rätten till ersättning begränsas att gälla för viss tidrymd, i vanliga fall likväl icke understigande 156 och i intet fall 78 arbetsdagar för år. Förordningen angående erkända arbetslöshetskassor åter stadgade, att daghjälp icke finge utgå för mer än sammanlagt 120 dagar under 52 på varandra följande veckor, för såvitt ej den i förordningen föreskrivna karenstiden ökats med motsvarande tidrymd. Beträffande föreskriften i konventionen om upprättande av domstolar eller andra myndigheter för avgörande av frågor rörande ansökningar om ersättning eller understöd kunde anmärkas, att den av kommunernas arbetslöshetskommittéer handhavda understödsverksamheten i regel icke torde kunna göras till föremål för prövning i högre instans. Påpekas kunde slutligen även, att konventionen i fråga om rätt till ersättningar och understöd med visst undantag likställde utlännningar med landets egna medborgare under det den svenska lagstiftningen på området för sådan likställighet förutsatte överenskommelse, grundad på ömsesidighet, med det land utlännningen tillhörde.

Delegationen sade sig icke kunna med säkerhet bedöma huruvida de av delegationen sålunda berörda skiljaktigheterna behövde tillmätas sådan betydelse att med hänsyn till dem den svenska frivilliga arbetslöshetsförsäkringen icke skulle kunna anses motsvara de krav konventionen uppställde på sina system för hjälp åt arbetslösa. Påpekas kunde dock att den kommunala understödsverksamheten, ehuru givetvis icke i och för sig tillfredsställande nämnda krav, likväl torde kunna i avsevärd mån komplettera försäkringen.

Mot delegationens yttrande rörande konventionen anmälde herr Heyman *reservation* under återopande av vad svenska arbetsgivareföreningen tidigare yttrat i fråga om upprättande av arbetslöshetsförsäkring här i landet.

Beträffande rekommendationen ansåg delegationen ej att särskilda lagstiftningsåtgärder för närvarande borde ifrågakomma. Dess bestämmelser torde dock, i den mån så lämpligen läte sig göra, böra beaktas vid det svenska systemets tillämpning och vidare utformning.

Föredragande departementschefen, statsrådet Möller, anför i propositionen beträffande ifrågavarande spörsmål:

Förutom i de hänseenden delegationen angivit finnas mellan vår lagstiftning och konventionen vissa andra olikheter. Sålunda kan enligt förordningen om erkända arbetslöshetskassor, därest bland en kassas medlemmar arbetslösheten nått en särdeles stor omfattning eller kassans ekonomiska ställning eljest blivit mindre god, beslut fattas om att minska understödstiden under den i konventionen såsom ett absolut minimum stadgade tiden av 78 arbetsdagar per år. Vidare må enligt förordningen daghjälp minskas i den mån medlem är lagligen berättigad till regelbundet utgående understöd av annan beskaffenhet än fattighjälp, varjämte daghjälpen kan utgivas in natura.

Då de skiljaktigheter som förefinnas mellan vår lagstiftning och konventionen synas hindra dess ratificering samt ändringar i den förra året beslutade lagstiftningen knappast kunna ifrågasättas redan nu, finner jag mig icke för närvarande kunna förorda en ratificering av ifrågavarande konvention.

Vad beträffar rekommendationen torde dess bestämmelser, i den mån de samma icke redan vunnit tillämpning i vårt land, böra beaktas, då en reformering av arbetslöshetsförsäkringen visar sig påkallad.

Utskottet ansluter sig till vad föredragande departementschefen anför t därom, att en ratificering av ifrågavarande konvention för närvarande icke bör äga rum.

I fråga om rekommendationen anser utskottet i likhet med föredragande departementschefen, att dess bestämmelser, i den mån desamma icke redan vunnit giltighet i vårt land och i de fall så lämpligen låter sig göra, böra beaktas, då en reformering av arbetslöshetsförsäkringen visar sig påkallad.

Under åberopande av vad i det föregående anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av förevarande proposition måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t meddela, att riksdagen för sin del ansluter sig till föredragande departementschefens i det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet uttalade uppfattning,

1. att med prövningen av frågan om ratificering av förslaget till konvention angående kvinnors nattarbete tillsvidare bör få anstå;

2. att prövningen av frågan om ratificering av förslaget till konvention angående ersättning för yrkessjukdomar tills vidare bör uppskjutas;

3. att förslaget till konvention angående arbetstiden i automa- tiska fönsterglasbruk för närvarande icke bör ratificeras; samt

4. a) att ratificering av förslaget till konvention om tillförsäk- rande åt ofrivilligt arbetslösa av ersättning eller understöd för närvarande icke bör äga rum, ävensom

b) att bestämmelserna i rekommendationen angående arbets- löshetsförsäkring och olika former av hjälp åt arbetslösa, i den mån desamma icke redan vunnit giltighet i vårt land och i de fall så lämpligen låter sig göra, böra beaktas, då en reformering av arbetslöshetsförsäkringen visar sig påkallad.

Stockholm den 8 mars 1935.

På andra lagutskottets vägnar:

K. G. WESTMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar K. G. Westman, Bagge*, Sigfrid Hansson, Frändén, Gustaf Tamm, Norman, Karl Bodin¹, Forslund² och Elof Andersson;

från andra kammaren: herrar Österström*, Hage*, Johanson i Stockholm*, Olovson i Västerås, Holmström*, Hansson i Trollhättan, Gardell i Gahns och Sand- ström i Sollefteå.

¹ Ej närvarande vid behandlingen av punkterna 1, 3 och 4.

² " " " " " " 1 och 2.

* " " " utlåtandets justering.